**Sateenkaariyhdistys Malkus ry:n lausunto Rikkomaton-kansalaisaloitteesta**

Sateenkaariyhdistys Malkus ry kiittää lakivaliokuntaa mahdollisuudesta olla kuultavana Rikkomaton-kansalaisaloitteesta (KAA 6/2023 vp). Malkus kiittää myös Rikkomaton-kansalaisaloitteen tekijöitä ja allekirjoittaneita huomion suuntaamisesta teemaan, joka koskettaa kipeästi monia hengellisiä ja hengellistaustaisia sateenkaari-ihmisiä läheisineen ja laajemmin hengellisiä yhteisöjä.

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluviin ihmisiin kohdistuvalla niin kutsutulla eheyttämisellä tarkoitetaan toimintaa, jonka pyrkimyksenä on ihmisen seksuaalisen suuntautumisen muuttaminen heteroseksuaaliseksi ja sukupuolen muuttaminen cissukupuoliseksi. **Ilmiö on muodoiltaan huomattavan moninainen. Laajasti ymmärrettynä eheyttämisenä voidaan nähdä kaikki sellainen toiminta, jolla luodaan ihmiselle tarve pyrkiä muuttamaan seksuaalista suuntautumistaan, sukupuoli-identiteettiään tai sukupuolen ilmaisuaan ollakseen kelvollinen.** Taustalla eheytyksessä on yleensä näkemys, että sen kohteena olevat ihmiset olisivat hengellisesti, psyykkisesti tai fyysisesti rikkinäisiä tai vääränlaisia ja, että heidän omaksi parhaakseen olisi sopeutua yhteisön vallitseviin normeihin.

Kuten muun muassa Seta on kattavasti omassa Rikkomaton-aloitetta koskevassa lausunnossaan tuonut esiin, tutkimusten mukaan eheytystoiminnalla ei saavuteta siltä toivottua muutosta. Sen sijaan eheyttämisen seurauksena voidaan nähdä muun muassa oman itsen kokemisen vaikeuksia, mielenterveysongelmia, vaikeuksia sosiaalisissa sekä lähisuhteissa, seksuaalielämän hankaluuksia sekä hankaluuksia hengellisyyden kokemisessa ja harjoittamisessa. Pahimmillaan ihminen voi eheyttämisen seurauksena päätyä lopettamaan elämänsä. **Malkus ry pitää tärkeänä, että haavoittavaan muutospyrkimystoimintaan pyritään puuttumaan kaikin keinoin. Malkus ry kannattaa myös lainsäädännöllisten mahdollisuuksien kartoittamista hengellisissä yhteisöissä elävien sateenkaari-ihmisten turvallisuuden edistämiseksi.**

**Kokoavasti Malkus ry näkee olennaisena huomioida seuraavat toisiinsa liittyvät seikat:**

**I On määriteltävä tarkasti ja selkeästi, mitä eheytyksellä tarkoitetaan**

Lainsäädäntöä valmisteltaessa on tärkeää selvittää tarkasti, mitkä eheytystoimintaan hakeutuvien sekä ohjattujen ihmisten tarpeet ja haavoittuvuudet ovat ja millaisella lainsäädännöllä eheyttämisen vahingollisia seurauksia voidaan ehkäistä parhaalla mahdollisella tavalla. Eheytystoiminnan määritelmän on oltava selkeä ja tarkasti ilmaistu, jotta niin eheytystä toivovat tai sitä kohdanneet henkilöt, eheytystä tarjoavat tahot kuin eheytystä kokeneita tai sitä toivovia kohtaavat ammattilaisetkin tietävät, millaista tukea on mahdollista hakea, saada, tarjota ja miksi.

**II On pohdittava myös, millaisia ei-toivottuja ja vaikeasti ennakoitavia vaikutuksia lainsäädännöllä voi olla**

Valmisteluun sisältyvässä vaikutustenarvioinnissa on otettava huomioon myös lain mukanaan tuomat potentiaaliset kielteiset vaikutukset kuten kysymys siitä, mitä kielletyn toiminnan tilalle voisi syntyä tai mitä voisi tapahtua eheytystoiminnan painuessa maan alle. Lainsäädäntö ei sinänsä muuta uskonkäsityksiä. Se ei myöskään välttämättä vähennä sateenkaarevuuden ja uskonkäsityksen välisen ristiriidan kanssa elävän ihmisen tarvetta omaksi kokemaansa hengelliseen yhteisöön. On pyrittävä selvittämään, voisiko laki jopa heikentää konservatiivisissa yhteisöissä elävien sateenkaari-ihmisten tilannetta esimerkiksi vahvistamalla vaikenemisen kulttuuria tai nostamalla kynnystä tuen hakemiseen. Lisäksi on selvitettävä, millaisia toimia tarvitaan kielteisten vaikutusten torjumiseksi.

**III On tarjottava kohdennettua tukea eheytystoimintaa kokeneille, mutta myös muutosta toivoville ja eheytymään pyrkiville**

Eheytyksen kieltävän lain lisäksi eheytystoiminnassa olleet ja siitä selviytyneet tarvitsevat heidän erityisiä tarpeitaan vastaavien hyvinvointipalveluiden kehittämistä, kuten Seta on Rikkomaton-aloitetta koskevassa lausunnossaan linjannut. Näiden ryhmien lisäksi tukea tarvitsee myös vähemmälle huomiolle keskustelussa jäänyt ja tuen tarpeen suhteen yksi erittäin haavoittuvainen joukko: eheytymisen tarvetta kokevat tai eheytymiseen aktiivisesti pyrkivät. Tulee huolehtia, etteivät he lakimuutoksen vuoksi jää yksin oman tilanteensa kanssa. Tukipalveluiden kehittämisessä on otettava huomioon intersektionaalinen, risteävät erot huomioiva näkökulma (esim. ikä, etnisyys, fyysinen ja psyykkinen toimintakyky).

**IV On tarjottava tietoa ja tukea ammattilaisille, jotka kohtaavat eheytystä kokeneita tai eheytystä toivovia**

Erilaisissa kohtaamisammateissa toimivien henkilöiden ymmärrystä yhtäältä hengellisyydestä ja toisaalta sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuudesta sekä näiden keskinäisistä suhteista tulee lisätä osana ammattilaisten perus- ja täydennyskoulutusta. Ammattilaisilla on oltava ymmärrystä siitä, mitä eheytymisen kohteeksi joutuminen tai muutoksen toivominen voi merkitä yksilölle, hänen läheisilleen ja yhteisölleen sekä siitä, millaista tukea tällaisissa tilanteissa on tarpeellista ja ammattieettisesti kestävää tarjota.

**V On pyrittävä tarjoamaan tukea yhteisöille, joita asia koskettaa**

Eheytyspiirteitä sisältävään toimintaan vaikuttamisessa keskeistä olisi muutos niissä yhteisöissä, joita asia koskettaa. Muutostyö edellyttäisi rakentavien toimintatapojen etsimistä vaikeidenkin erimielisyyksien keskellä. Tähän työhön tulisi olla saatavilla tukea. Olennaista olisi muun muassa ymmärryksen lisääminen turvallisemman toiminnan periaatteista, eheytystoiminnan vaikutuksista sekä seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuudesta. Tavoitteena tulisi olla yhteisöjen tukeminen toiminnassa mukana olevien sateenkaari-ihmisten parempaan kohteluun ja sateenkaari-ihmisten oman äänen kuulumiseen.

Sateenkaari-ihmisten henkisen ja hengellisen hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävä Sateenkaariyhdistys Malkus tarjoaa ammatillista ja vertaistukea hengellisille ja hengellistaustaisille sateenkaari-ihmisille ja pyrkii tekemään rakentavaa vaikuttamistyötä hengellisissä yhteisöissä. Yhdistys auttaa yhteisöihin kuuluvia sateenkaari-ihmisiä tuomaan esiin kokemuksiaan ja sitä kautta lisäämään tietoa ja vaikuttamaan omaan yhteisöönsä. Näitä tavoitteita toteuttaakseen yhdistys on tehnyt muun muassa eheytykseen liittyviä verkkokyselyitä, joista viimeisimmän raportti on luettavissa täältä.